

Jelenin frajer sa gitarom

Sažetak: Učenice će prepoznati simbole ratnog djetinjstva, i kroz upoznavanje sa pričom iz kolekcije Muzeja ratnog djetinjstva imat će priliku za refleksiju i diskusiju i posljedicama oružanih sukoba na djecu.

Glavna starosna grupa

13-15

Potrebno vrijeme

1-2 x 45 minuta

Potrebni materijali

Isprintani materijali iz dodataka, mali komadići post-it papira raznih boja u zavisnosti od broja grupa i učenika u razredu/grupi.

Ciljevi

- Uočiti specifičnosti odrastanja u ratnim okolnostima.
- Prepoznati neke teške posljedice rata kao što su život u progonstvu, gubitak doma, odrastanje u izbjegličkom smještaju...
- Prepoznati važnost organizacija civilnog društva poput spomenutog Caritasa ali i drugih.
- Diskutovati o posljedicama ratnog djetinjstva, dječjim patnjama, različitim okolnostima koje rat donosi.
- Iznositi kritičko mišljenje o posljedicama ratnih događanja na djetinjstvo, na slobodnu igru, te na ograničene mogućnosti.
- Prepoznati odgovornost zajednice i nepoznatih osoba za potrebe drugih u ratnim okolnostima (smještaj, paketi pomoći, inkluzija, podrška).

Resursi

Frajer sa gitarom

Jednog septembarskog dana 1991. godine iznenada smo napustili Kaočine, naše selo pokraj Drniša. Mama je u žurbi uspjela spasiti tek nekoliko fotografija i nešto mojih igraćaka. Zajedno s drugim prognanicima iz Drniša, bile smo smještene prvo u Splitu, a potom u hotelskom kompleksu Solaris u Šibeniku. Mama je bila u devetom mjesecu trudnoće pa se uskoro rodio moj brat Mate.

Tokom našeg boravka u Solarisu, Caritas je organizirao podjelu humanitarnih paketića koje su sponzorirale porodice iz Njemačke, Francuske, Italije... Obzirom da smo Mate i ja bili najmlađi u obitelji, dobili smo svako kinder jaje iz paketa. Najviše smo se radovali figuricama koje su bile unutra. U tom periodu uspjeli smo skupiti čak 50. Iz Solarisa smo se vratili tek 1996. godine, a ovaj frajer s gitarom jedna je od figurica koju smo uspjeli sačuvati kao uspomenu na prognanički život.

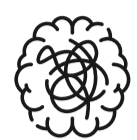
Jelena (ž), r. 1989, Hrvatska

KATEGORIJE

Teme

Biti izbjeglica, bijeg, rastanak od članova porodice, put do sigurnosti, život u izbjegličkim kampovima; traženje i pronalaženje podrške, solidarnost u ratu, pronalaženje bezbjednosti, igranje i igračke

Emocije i osjećanja

Tuga, strah, bespomoćnost, briga, povezanost

Tipovi predmeta

Igračke

Metodologije

Aktivno slušanje, diskusija, individualni rad, rad u malim grupama

Kratki uvod

Kroz ovu aktivnost učenici i učenice će moći uočiti i prepoznati promjenu životne svakodnevice djece koju donosi rat, osvijestiti važnost brige za drugog u teškim životnim situacijama kao i prepoznati neke detalje koji simboliziraju ratno djetinjstvo.

Pripremni rad nastavnika/ice ili edukatora/ice

Nastavnik/ica ili edukator/ica bira odgovarajuće fotografije (iz Aneksa 1) s obzirom na uzrast i predmet u kojem se plan aktivnosti izvodi, kategorizira materijale za svaku grupu (svi materijali su za svaku grupu su isti osim jedne fotografije djece iz rata iz muzejske kolekcije). Nastavnik/ica ili edukator/ica također materijale za svaku od grupa: tekst lične priče „Frajer s gitarom” i fotografiju predmeta (Aneks 2 i Aneks 3) fotografiju kutije sa humanitarnom pomoći (Aneks 4), fotografiju „Kinder surprise” jajeta (Aneks 5), mapu uma za svako dijete ovisno o broju grupa i učenika (Aneks 6) te pitanja za grupni rad (Aneks 7).

(Opcionalno: priprema Kinder Surprise čokolade kojima će se počastiti učenici i učenice na kraju aktivnosti.)

Aktivnosti

Prvi korak

Na početku časa nastavnik/ica ili edukator/ica priprema raznobojne papiriće pomoću kojih će se učenici i učenice podijeliti u grupe, te radne listove. Svaki učenik samostalno izvlači jedan od papirića koji su u različitim bojama na stolu profesora, aktivnost ne traje dugo, tek minutu do dvije. Nastavnik/ica ili edukator/ica treba pripremiti onoliko fotografija djece u ratu koliko ima grupa (optimalan je broj od 4-6 osoba po grupi). Plan je podložan modifikaciji prema broju sudionika. Potom nastavnik/ica ili edukator/ica daje instrukcije učenicima i učenicama da biraju predstavnika svoje grupe koji će u ime grupe ostalim učenicima predstavljati njihov zajednički rad.

Drugi korak

Nakon formiranja grupa prema bojama papirića koje su izvukli, svakoj grupi se daje: jedna od fotografija djece snimljena za vrijeme rata iz kolekcije Muzeja ratnog djetinjstva, fotografija Jelenine igračke, tj. „Frajera s gitarom”, fotografija kutije sa humanitarnom pomoći, te fotografija Kinder jajeta (dostupne u dodacima ovog plana aktivnosti).

Od učenika se traži da zajedno promotre fotografije te na poleđini jednog od materijala zabilježe svoja razmišljanja i odgovore na sljedeća pitanja za promišljanje (dostupna u Dodatku 7 za printanje):

Pitanja:

- 1 Prouči fotografiju ispred sebe. Pokušaj prepoznati što više detalja.
- 2 Kako su obučene osobe na fotografiji? Ako nešto drže u rukama, šta je to?
- 3 Postoji li možda neki predmet na osobi, pored nje ili blizu nje koji posebno primjećuješ a nisi siguran ili sigurna čemu služi ili te iznenađuje?
- 4 Kako izgleda okolina iza osobe na fotografiji? Primjećuješ li neke posebne detalje?
- 5 Jesu li na fotografiji djeca ili odrasle osobe?
- 6 Da li se osobe na fotografijama smiju ili su tužne, uplašene, sretne vesele, zabrinute?
- 7 Koji detalj na fotografiji se po vašem mišljenju posebno ističe?
- 8 Šta mislite da li su djeca na fotografijama imala redovnu nastavu, da li su se mogli bezbrižno igrati na ulici?
- 9 Šta povezuje sve fotografije?

Treći korak

Predstavnik svake grupe pokazat će ostalim grupama koju fotografiju imaju te objasniti koji zaključak su donijeli povezujući fotografiju iz rata s ostalim materijalima.

(Učenici trebaju samostalno zaključiti da se radi o djetinjstvu/odrastanju odnosno prema fotografiji iz rata navesti kako se radi o djetinjstvu u ratu.)

Četvrti korak

Tokom idućih 10 minuta uz već dobivene materijale svaki učenik i učenica dobija i radni list – mapu uma izrađenu prema priči Jelene iz Drniša „Frajer s gitarom” iz kolekcije Muzeja ratnog djetinjstva u Sarajevu. Izabire se učenik ili učenica koja će pročitati priču Jelene iz Drniša o „Frajeru s gitarom” (verzija priče za printanje dostupna je u Dodatku 2 ovog plana aktivnosti).

Nakon pročitane zapisa učenici zapisuju svako na svoj radni list tj. mapu uma tražene podatke koje se odnose na Jeleninu priču o ratnom djetinjstvu. Ako je potrebno nastavnik/ica ili edukator/ica će svakoj grupi dati po jedan primjerak isprintanog teksta kako bi ih učenici još jednom pročitali i podsjetili se na detalje.

Pitanja u mapi uma

- 1 Kako je rat utjecao na Jelenin život i život njene obitelji?
(napuštanje doma, izbjeglištvo, život u hotelu kao izbjegličkom smještaju u usporedbi sa svakodnevnom funkcijom hotela, paketi pomoći nepoznatih osoba iz drugih država putem humanitarnih organizacija)
- 2 Koji se detalj posebno ističe u Jeleninom sjećanju i zašto?
(Jelenino sjećanje na Kinder jaja i figurice koje je skupljala tada, te simbolika figurice koju je nazvala Frajer s gitarom)
- 3 Rat je ostavio posljedice na Jelenino odrastanje. Možeš li na osnovu čitanja priče pretpostaviti šta se sve promijenilo u Jeleninom životu zbog rata?
(gubitak doma i svih svojih igračaka, gubitak prijatelja, promjena škole ili vrtića, odlazak iz rodnog mjesta, protok vremena do povratka kući)
- 4 Prema fotografiji djeteta/djece koju imaš ispred sebe, kako je rat utjecao na njihovu svakodnevnicu?

Peti korak

Zaključak i diskusija uz sljedeća pitanja:

- 1 Možete li nabrojati neke od najvećih poteškoća odrastanja za vrijeme rata u odnosu na odrastanje za vrijeme mira?
- 2 Koji su simboli vašeg odrastanja, tj. crtići, predmeti, pjesme, igre, obilježili vaše djetinjstvo i odrastanje?
- 3 Jeste li sačuvali neki predmet iz svog djetinjstva koji za vas ima posebnu važnost? Postoji li predmet koji vas uvijek podsjeti na vrijeme kada ste bili „mali”?
- 4 Koju udrugu i organizaciju civilnog društva poznajete, a koja pomaže i brine o ljudima u nevolji danas?
- 5 Jeste li u nekoj situaciji pomagali nekoj nepoznatoj osobi ili djetetu u potrebi? Na primjer za vrijeme neke elementarne nepogode, potresa, poplava, ili sličnih događaja u vašoj zajednici/gradu?

Moguće dodatne aktivnosti

Opcija 1: Pisanje pisma

U sklopu sata hrvatskoga jezika učenici i učenice mogu napisati kratko pismo koje bi bilo odgovor Jeleni na njenu priču o Frajeru s gitarom, ili pismo (zamišljenom) prijatelju vršnjaku koji se nalazi u izbjeglištvu ili trenutno prolazi kroz iskustvo odrastanja u ratu na temu *Kada se sretnemo ispričat ću ti...*

Opcija 2: Katolički vjeronauk

Učenik uočava pitanje patnje i zla u okviru kršćanstva te kritički promišlja o ozbiljnosti utjecaja rata na djecu i njihovo odrastanje koji na njih utiče ne birajući nacionalnost niti vjersku pripadnost.

Nastavnik/ica ili edukator/ica može početi diskusiju sa pitanjima:

- 1 Koja nam Gospodinova zapovijed najviše govori o tome kako se trebamo odnositi prema drugima bez obzira na njihovu vjersku i nacionalnu pripadnost?
(Briga za bližnjeg u vidu Druge Isusove zapovijedi ljubavi: „Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe! O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i Proroci!" [Mt 22,34-40]. Pomoći onom do sebe koji pati kroz osobnu uključenost i djelovanje; volontiranjem, molitvom...)
- 2 Možete li izdvojiti događaje iz Novog Zavjeta koji se odnose na patnju, zlo i nepravdu za vrijeme Isusovog rođenja?
(Matejevo evanđelje [Mt 2,16-18] u kojem se opisuje strašan zločin kralja Heroda nad muškom djecom do dvije godine starosti u Betlehemu. U strahu od Isusa – “novorođenog kralja židovskog” [Mt 2,2] – Herod je izvršio pokolj.)
- 3 Zašto je Isus s majkom Marijom i Josipom morao napustiti svoje mjesto rođenja?
- 4 U Svetom Pismu prvo pitanje koje je ljudsko biće postavilo Bogu kada je Kain izrekao: „Zar sam ja čuvar brata svojega?“ Zašto je ono bitno?
(Kain i Abel, iako braća, bili su vrlo različiti, potpuno drugačiji karakteri. U kontekstu zla kojeg je Kain počinio nad Abelom i naše vlastite odgovornosti za naše postupke i odnos prema Bogu i bližnjemu brat mi je svako ljudsko biće, odgovoran sam ne okrenuti glavu, biti uz „brata svoga” u svakoj situaciji pogotovo u teškim trenucima poput ratnih – bez obzira na nacionalnost i vjersku pripadnost.)

Opcija 3: Likovna kultura

Učenici sudjeluju u izradi panoa ili stripa fotografija na temu Djetinjstvo u _____ ratu. Svaka grupa bira da predstavi rat/konflikt koji se desio u njihovoj zajednici, zajednici koja je njima bliska geografski ili drukčije ili neki konflikt ili rat koji su izučavali tokom nastave; npr. rat u Domovinskom ratu u Hrvatskoj, rat u Bosni i Hercegovini, rat u Sudanu, rat u Afganistanu i sl.

Fotografije mogu na sebi imati predmete, isječke novinskih članaka, knjige... Učenici sami doprinose te zajedno sa nastavnikom/icom ili edukatorom/icom odlučuju koje fotografije i materijali su adekvatni za postavljanje na pano. Važno je samo da njihov sadržaj bude vezan za ratno djetinjstvo u širem smislu.

Opcija 4: Informatika

Uz pomoć internet pretraživača učenici i učenice pronalaze web stranicu Muzeja ratnog djetinjstva u Sarajevu te na njoj istražuju još ličnih priča o iskustvu djetinjstva u ratu.

O priči mogu napraviti kratku mapu uma – PowerPoint prezentaciju ili 3D animaciju u smislu kratke interaktivne informatičke karte.

Opcija 5: Građanski odgoj/Demokratija

Učenici i učenice prepoznaju ulogu i odgovornost pojedinca za tuđe živote za vrijeme ratnih sukoba te ulogu organizacija civilnog društva te o njima diskutuju. Učenici i učenice iznose kritičko mišljenje o odrastanju u ratnim okolnostima.

Opcija 6: Historija

Učenici mogu istražiti simboliku ratnog djetinjstva kroz povijest ali i u savremenim ratovima, npr. djeca u II. svjetskom ratu, djeca u oružanim sukobima u Africi, djeca u Domovinskom ratu u Hrvatskoj, djeca u ratu u Ukrajini i sl. Također mogu istražiti ratna događanja u Drnišu, Jeleninom rodnom mjestu iz kojeg je morala otići u izbjeglištvo za vrijeme Domovinskog rata.

DODATAK 1

DODATAK 2

Frajer sa gitarom

Jednog septembarskog dana 1991. godine iznenada smo napustili Kaočine, naše selo pokraj Drniša. Mama je u žurbi uspjela spasiti tek nekoliko fotografija i nešto mojih igračkaka. Zajedno s drugim prognanicima iz Drniša, bile smo smještene prvo u Splitu, a potom u hotelskom kompleksu Solaris u Šibeniku. Mama je bila u devetom mjesecu trudnoće pa se uskoro rodio moj brat Mate.

Tokom našeg boravka u Solarisu, Caritas je organizirao podjelu humanitarnih paketića koje su sponzorirale porodice iz Njemačke, Francuske, Italije... Obzirom da smo Mate i ja bili najmlađi u obitelji, dobili smo svako kinder jaje iz paketa. Najviše smo se radovali figuricama koje su bile unutra. U tom periodu uspjeli smo skupiti čak 50. Iz Solarisa smo se vratili tek 1996. godine, a ovaj frajer s gitarom jedna je od figurica koju smo uspjeli sačuvati kao uspomenu na prognanički život.

Jelena (ž), r. 1989, Hrvatska

DODATAK 3

DODATAK 4

DODATAK 5

DODATAK 6

IME: _____

DATUM: _____

PREDMET: _____

DJETINJSTVO U RATU

Jelena iz Drniša i njen Frajer s gitarom

Kako je rat utjecao na Jelenin život i život njene obitelji?

Koji se detalj posebno ističe u Jeleninom sjećanju i zašto?

Rat je ostavio posljedice na Jelenino odrastanje. Možeš li na osnovu čitanja priče pretpostaviti šta se sve promijenilo u Jeleninom životu zbog rata?

Prema fotografiji djeteta/djece koju imaš ispred sebe, kako je rat utjecao na njihovu svakodnevicu?

DODATAK 7

Pitanja za grupni rad:

- 1 Prouči fotografiju ispred sebe. Pokušaj prepoznati što više detalja.
- 2 Kako su obučene osobe na fotografiji? Ako nešto drže u rukama, šta je to?
- 3 Postoji li možda neki predmet na osobi, pored nje ili blizu nje koji posebno primjećuješ a nisi siguran ili sigurna čemu služi ili te iznenađuje?
- 4 Kako izgleda okolina iza osobe na fotografiji? Primjećuješ li neke posebne detalje?
- 5 Jesu li na fotografiji djeca ili odrasle osobe?
- 6 Da li se osobe na fotografijama smiju ili su tužne, uplašene, sretne vesele, zabrinute?
- 7 Koji detalj na fotografiji se po vašem mišljenju posebno ističe?
- 8 Šta mislite da li su djeca na fotografijama imala redovnu nastavu, da li su se mogli bezbrižno igrati na ulici?
- 9 Šta povezuje sve fotografije?